

Vit skylda nógvar pengar, men lánini

Eru farin til íløgur

og ikki til forbrúk. Vit hava tí í dag framleiðsluamboð, sum gera, at vit framyvir koma burtur úr hesi skuld, segði Atli Dam, lögmaður á ráðstevnuni um útbúgvingar á fiskiúdnaðarøkinum

Á stevnuni »Menniskjað í fiskaiðnaðinum« gav Atli Dam, lögmaður, norðurlendsku serfrøðingunum eina frágreiðing um feroyska samfelagið, við serligum atlit at feroyska fiskiúdnaðinum og

politisku og búskaparligu umstøðunum í Føroyum.

Lögmaður byrjaði við at siga, at hann metti stevnuna sum enn eitt dømið um livfarið í norðurlendska samarbeiðinum og fegndist um, at her vórðu viðgjørd mal, ið høvdu við útbúgving og undirvísing í høvuðsvinnuni at gera. Atli segði, at tað gjørdi ikki gleðina yvir hesi stevnu minni, at serliga Føroyar og Grønland høvdu gingið á odda í fyrirreikingini.

Lögmaður segði síðani: »Tað er beint, at vit her í Føroyum ynskja at styra okkara egnu menning, taka egna avgerðir, fastleggja gongdina í samfelagnum. Sjálfstýrisstremban kunnu vit kalla tað, eina sera sterka tjóðartilvitan, sum hevur ment seg alsamt ígjøgnum tey seinastu 100 árin. Heimastýrið er í sær sjálvum soleiðis, at tað er gjørligt at næstan øllum økjum at taka sjálvstøðugar feroyskar avgerðir uttan upplægging frá øðrum«.

Atli hevði nakrar viðmerkingar um feroyska búskapin.

»Tí hava sjálvsagt øll hoyrt um, hvussu nógvar pengar, vit skylda her í landinum og hvussu illa ta skal standa til í feroyska búskapinum. Tað er rætt, at vit serliga vegna trótturbroytingar, sum vórðu neyðugar eftir 1977, tá fiskimarkið bleiv flutt út, noyðdu til at taka stór lán útanlands til at fremja umstruktureringina. Tað serliga í mun til onnur lond er, at henda lánøkta ikki er farin til forbrúk heldur til íløgur, soleiðis at vit eru í eini støðu har vit meta, at vit hava eitt framleiðsluambo, sum í longdini skal kunna gera okkum færi at koma burtur úr hesi skuld. Vit gera ikki sum ávis onnur lond, sum vilja loysa trupulleikarnar bert við at skera niður, spara og minka um almennar tænastur. Vit halda ikki, at tað gongur, tí trupulleikarnir eru so stórir, at

ein veldug øking í framleiðsluni er neyðug, skulu vit verða færi at arbeið okkum burtur úr hesi støðu«.

Atli legði dent á, at feroyski fiskiskapurin hevur heilt serlig eyðkenni í mun til hini Norðurlondini. Tað serliga er tann sterka traditiónin fyri fiskiskapi á fjarleiðunum. Og hóast fiskiskapurin undir Føroyum í dag er tann tydingarmesti, bæði búskaparliga og samfelagsliga, so er framhaldandi neyðugt ígjøgnum nógvar avtalur við aðrar tjóðir at stuðla fjarfiskiskapinum.

»Vit hava lagt stóran dent á at varðveita fiskirættindini«, segði Atli, »soleiðis at í dag koma uml. 25–30% av útflutningsvirðinum frá veiðiskapi á fremmandi leiðunum. Fyri 10 árum síðani var hetta øvugt: umleið 80% var tikið aðrastaðni frá, 20% undir Føroyum. Vit plaga at siga, at vit fluttu fiskimarkið inn, meðan aðrar tjóðir fluttu tað út, úr 2000 mil í 200«.

Atli greiddi frá teimum veiðuavtalum, Føroyingar hava við onnur lond, og »joint venture« avtalum við lond í S-Amerika og í triðja heiminum. Atli nevndi í hesum sambandi Namibiu-veintýrið hjá Osmund Justiniusen o.f.l., og segði at landsstýrið hvørki stuðlaði ella góðkendi feroyska fiskiskapin undir Namibiu.

Fyri flestu avtalurnar, gjørdar verða við onnur lond, má gjaldast við fiski, serliga svartkjafti. Atli greiddi frá partroling undir Føroyum og effektivisering í veiðuni á øðrum økjum. Hann segði

m.a.: »Vit ásanna, at ovveiði er farin fram á feroysku leiðunum vegna tey nógvu skipini, sum komu heim aftaná 1977, m.a. úr Norðursjónum, har tey veiddu idnaðarfisk. Hetta bar við sær stóra útviðkan av kapasitetinum, við uml. 30–35 skipum og hetta hevur sett okkum í ta støðu vit nú eru í. soleiðis at nú mugu vit minka kapasitetin møguliga við líknandi tali av skipum og gera aðrar ráðfestanir fyri at minka um veiðutrýstið. Á næstu 5–10 ár siggja vit í eyguni at vit kunnu klára at tilpassa veiðutrýstið til stovnstøddina.

Atli greiddi síðani frá samansetingini av flot-anum og segði:

»Tann framleiðsla, sum hendir umborð í skipunum er framhaldandi á sama hátt sum hon altíð hevur verið, sum er tað mest lóndandi í feroyskum vinnulívi, tí kapitalvøksturin er fyri tað mesta farin fram umborð í hesum skipum. Forklaringin er sjálvandi tann sera langi arbeiðs-

dagurin og tann stóra arbeiðslošan sum sjómenninir gera á hesum skipum.

Atli tosaði um svartkjaftin, og segði hesar royndirnar ikki hava verið serliga væleyddar. Framleiðslugongdin er tekniskt fløkt, tí fiskurin er so litil og prislegan er vanalig. Hóast hetta er svartkjafturin helst tydingarmesti resursurin, Føroyar eiga. »Tað verður hildið, at í øllum forom eru 6 mió. tons av svartkjafti á okkara leiðum, summi siga 10 mió. tons. Tað er óforsvarligt at geva upp so tydingarmiklar resursir uppá forhend og vit leggja doyðin á at fáa hetta at eydnast. Nýggjastu hugmyndirnar ganga út uppá, at brúka hetta fiskaslag sum fødur fyri alifisk. Tá man veit at tað eru gjørdar ætlanir innan fiskaalngina um 160 mió. tons av fiskaproteini og øll heimsframleiðslan í letuni er 95 tons so kann man í

Menniskjað í fiskaiðnaðinum

Ein norðurlendsk stevna um útbúgvingar á fiskiúdnaðarøkinum byrjaði í Norðurlandahúsinum leygardagin. Stevnan, sum nevnt »Menniskjað í fiskaiðnaðinum« verður hildin í dagnum 8.–15. oktober. Tiltakið liggur undir norðurlandsráðharranevndini og er ein liður í norðurlands samstarvinum um fiskivinnuútbúgvingar. Ein arbeiðsbólkur við einum limi frá hvørjum av norðurlondunum (8 tilsamans) er settur fyri eitt 3-ára skeið at skipa fyri ymiskum tiltøkum á økinum. Hetta er seinasta tiltak í hesum 3-ára skeiðinum. Stevnan skal, umframt at viðgera evnið »menniskjað í fiskaiðnaðinum« eisini koma við upplæggingum og ætlanum um arbeiðið framyvir.

Landsskúlafyrirsitingin við Gunvør Hoydal og Direktoratet for Erhvervsuddannelser í Grønland við Kuupik Kleist og Søren Munk skipa fyri hesi stevnu.

Dagsskráin byrjaði leygardagin við at Gunvør Hoydal og Thorbjørn Petersen greiddu frá royndnum higaritil at stovnsseta útbúgvingar innan fiskaiðnaðin.

Sunnudagin hevði Atli Dam, lögmaður, eitt stutt yvirlið yvir støðuna hjá Føroyum frá politiskum og búskaparligum sjónarmiði. Eitt referat av frágreiðingini hjá Atla er í blaðnum í dag. Kjartan Hoydal, fiskivinnustjóri, hevði eitt sera greitt og áhugavert innlegg við nógvum hagtølum um fiskivinnuna og fiskivinnupolitikkin. Fyrilesturin hjá Kjartani verður endurgivin her í blaðnum hósdagin.

Sunnudagin tosaði eisini Peter Friis og Amalie Jessen um gongdina innan n-atlantiska fiskiskapin og nýggja teknifrøði innan fiskiúdnaðin. Sunnukvæðið viðgjørdi Rasmus Ole Rasmussen frá Erhvervsuddannelsesinspektoratunum informationsteknologi innan fiskaiðnaðin.

Mánadagin vórðu trygdar- og arbeiðsumhvørvi-istrupulleikar innan fiskaiðnaðin viðgjørdir. Fyristøðumaðurin á Hjalpartólamiðstöðini, Dánjal Pauli Haraldsen, hevði eina gøgnumgongd um arbeiðsumhvørvi í feroyska fiskaiðnaðinum og vísti ljósbílet. Jacob Pauli Joensen tosaði um tilrættalegging av arbeiðsgongdini í feroyska og íslenska fiskaiðnaðinum og Najaraq Paniula tosaði um arbeiðsumhvørvi, kvinnuligar arbeiðarar og ta mentanarligu dimensiónina. Harumframt hevði Kirsten Bransholm Pedersen, Hansigne Lybert og Ingeborg Vinther innlegg og fyrilestur um arbeiðsumhvørvi. Ingeborg tosaði um krøvini hjá feroysku fakfeløgnum til ábøtur á arbeiðsumhvørvi innan fiskaiðnaðin.

Í dag vitja luttakararnir trý flakavirki í Suðuroy. Stevnan heldur fram við fyrilestur mikudagin.

